

שמחת תורה

צִדְקַת תְּעֵבָה לַמִּקְרָא – שמחת תורה

ביום השמיני עֲצֵרֶת – מה בין היום השמיני ובין קודמו?

על דרך המשל, **שְׁמִינֵי עֲצֵרֶת**, הקרוי גם **שמחת תורה** נראה כ"עוף מוזר" בתוך משפחת החגים הנזכרים בתורה. התורה מתייחסת לחג זה בשתי פרשיות שונות, באחת, "בַּחֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי יוֹם לַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה **חַג הַסֻּכּוֹת שִׁבְעַת יָמִים** לְה'... **בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי** מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם... וְנִחַגְתֶּם מִגַּד לְה' שִׁבְעַת יָמִים... **בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֵרֶת** תִּהְיֶה לָכֶם...". בשתיהן, לא ניתן ליום זה שם ייחודי משלו, או ציון מפורש של היום בחודש, שבו הוא נחוג, אלא הוא מוגדר בעקיפין פ"י **יום השמיני**, "בהתייחס ל**חג הסוכות**. מאידך, בשני הציטוטים שלעיל, מוגדר משך **חג הסוכות** כ"שִׁבְעַת יָמִים", לא כ**שמונה**? נשתדל לעמוד על מהותו של חג זה ולגלות את מיקומו, האם הוא חלק מ**חג הסוכות**, או מחוצה לו?

נפרוט את המאפיינים החיצוניים/המעשיים השונים של החג, כדי להסתייע בהם בהגדרת זהותו ושייכותו הפנימית. למרות ששביעי של פסח, מתואר בתורה כ**עֲצֵרֶת**, חז"ל כינו בשם **עֲצֵרֶת** דוקא את **חג שִׁבְעֹת**. ננסה להבין את פשר השם "**עֲצֵרֶת**" ולעמוד על הדומה והשונה שבין החגים **עֲצֵרֶת וְשְׁמִינֵי עֲצֵרֶת** (**שִׁבְעֹת וּשְׁמִינֵי עֲצֵרֶת**). **חג שִׁבְעֹת** מוגדר בתורה כ**בְּרֵגֶל**, אך **שְׁמִינֵי עֲצֵרֶת** אינו מוזכר, לא בתורה ואף לא במחזור, כאחד משלשת הרגלים. בתפילה ובקידוש, אנו מזכירים אותו בשם הייחודי לו, **שְׁמִינֵי עֲצֵרֶת**, להבדיל משביעי של פסח למשל, שלמרות היותו יום-טוב, עדיין הוא מוזכר כחג המצות (=פסח).

מאפיין נוסף המלמד על עצמאותו של **שְׁמִינֵי עֲצֵרֶת**, הוא העובדה שאנו מברכים עליו בקידוש, ברכת "שהחינו". אילו היה חלק אינטגרלי מ**חג הסוכות**, היינו מנועים מלברך עליו ברכה זו, לאחר שברכנו כבר 'שהחינו' בחג הסוכות. מנגד, מאפיין נוסף הקושר אותו ל**חג הסוכות**, הוא אזכורו בתפילה ובקידוש כ'**זְמַן שְׁמִינֵי עֲצֵרֶת**', כמו בכל שאר ימי חג הסוכות. אך עם עובדות לא ניתן להתווכח. ברור לכל כי ביום זה אנו **לא** מקיימים את המצוות הייחודיות לחג הסוכות: **לא** יושבים בסוכה, **לא** נוטלים לולב וגם **לא** מנסכים מים ע"ג המזבח. גם קרבנות היום של יום זה, שונים משל יתר הרגלים. יוצא אפוא שמדובר ב"עוף מוזר", כ**בְּרֵגֶל** "עצמאי", שכמו "תופס לו טרמפ" על **חג הסוכות**. ברור, שלא נדרשת עלייה מיוחדת לרגל בעבורו, שהרי אנו מצויים כבר בירושלים, לכבוד **חג הסוכות**.

מאפיין אחר של **שְׁמִינֵי עֲצֵרֶת** הוא, שביום זה אנו מסיימים את המחזור השנתי, של קריאת התורה בשבתות. אנו קוראים את הפרשה האחרונה, '**וזאת הברכה**', ופותחים מייד, וללא כל שיהוי, מחזור חדש, בקראנו את החלק הראשון של פרשת '**בראשית**'. בכך אנו מבטאים את ההמשכיות הנצחית, ללא הפסק, שבעיסוקנו בתורה. הקריאה בתורה בה מזכים את כל הנוכחים והפעילויות הנלוות, ההקפות והריקודים עם ספרי התורה, על השמחה הרבה הכרוכה בהן, תרמו ליום זה את הכינוי '**שמחת-תורה**'. שם זה מחזק את הקשר שבינו ובין **חג שִׁבְעֹת**, באשר התורה מהווה ציר מרכזי בעבורם, **חג מתן תורה** המכונה גם **עֲצֵרֶת**, ו**שְׁמִינֵי עֲצֵרֶת** המכונה **שמחת-תורה**. שניהם רגלים, ושניהם קצרים, באורך של יום אחד בלבד. מדוע אין כורכים את שתי הפעילויות גם יחד, באותו הרגל? מדוע לא קבעו חז"ל את מועד פתיחת המחזור השנתי ב**חג שִׁבְעֹת**, שמתאים יותר לכאורה, למטרה זו? ומדוע שלא **נשמח בתורה**, ביום **מתן-תורה**?

אם נתבונן, דייק היטב, בביטוי '**זמן מתן תורתנו**', המיוחס ל**חג שִׁבְעֹת**, נגלה שיש כאן התייחסות לצד אחד בלבד ב-'**קנין המפתח**' שבין הקב"ה ובין עם ישראל. הקב"ה מצידו, אכן נתן את התורה, ומשה רבינו אף הוריד את הלוחות, אך האם קיבל עם ישראל את אותם הלוחות הראשונים? ברור שלא, שהרי משה שיבר את הלוחות, כאשר ראה את העגל ואת המחולות. מתן תורה היה אמור לסמל את "ברית הקידושין" שבין הקב"ה ובין כנסת ישראל, כאשר התורה מהווה מעין שטר כתובה. ברית זו כמו עולה על שרטון, ולאחר חטא העגל, מודיע הקב"ה למשה "הִנֵּה מְלֹאכֵי יָדְךָ לְפָנַי", כלומר שההתקשרות במסגרת נישואין (מגורים משותפים), עליה סוכם מלכתחילה, כמו יורדת מהפרק (ומסכנת את עם ישראל). משה רבינו, הרועה הנאמן, פועל מיידית לתיקון המצב בעם, אך גם דוחה ללא היסוס את "ההצעה החלופית", בהשיבו בשפה בוטה משהו, "אִם אֵין פְּנִיךָ הַלְכִים, אֵל תַּעֲלֶנּוּ מִנָּה".

על דרך החסידות, ניתן להבין מדבריו של משה, שכוונתו של עם ישראל בקשר עם הקב"ה, אינה לקשר חיצוני-חומרי, האמור לבוא לידי ביטוי כביכול, בכיבוש הארץ ובהטבות גשמיות אחרות. "אִם אֵין פְּנִיךָ (=פנימיותך)", **הצד הרוחני והתורה**, מצויים עימנו, הרי אין בכך כל **טובה** מבחינתנו, ומוטב שנישאר באותו המצב בו אנו מצויים כעת, ללא כל קשר מחייב. רק ביום הכיפורים שלאחר מכן, שב משה עם הלוחות ה**שְׁנִיִּים**, ובאותו היום, גם מודיע לו הקב"ה כי נתרצה לבקשתו, "סְלַחְתִּי כְּדָבָרְךָ". ממילא, יש מקום עתה לחדש את התהליך לקראת הקידושין, 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם'.

הודעות אלה משמחות מאוד, ועם זאת, כאשר זוכרים עדיין כיצד הסתיים הסיבוב הקודם, עולה סומק של בושח, המקשה קצת להתרגל למצב החדש, כאילו לא היו דברים מעולם. דוד המלך מזכיר לעם ישראל "עֲבְדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה". בפעם הקודמת, במתן-תורה, היתה הפעולה ככזו של מלמעלה למטה. הקב"ה מבקש לתת להם את התורה, ויש נכונות מצידם, לקבל. אך נכונות זו, באה מצד היראה, וכפי שמספר המדרש "כפה עליהם הר כגיגית". הפעם, הפעולה והיוזמה באים מלמטה, כלפי מעלה. עם ישראל כבר מבין, שהתורה איננה רק בגדר עול, והוא מבקש לקבל אותה מאהבה, מתוך אמונה בטוב הצפון בה, "טוב לי תורת פיך מאֲלֹפֵי זָהָב וְכֶסֶף". לשם כך יש לנו שבעה ימים בחג הסוכות, **זמן שְׁמִינֵי עֲצֵרֶת**, ימים המהווים סולם של תיקון נפשי, בהם אנו שמחים על החיבור שלנו עם הקב"ה.

ניתן "לחלק" את השנה לשני חצאים, בני ששה חודשים כל אחד, שאחד מהם פותח בתשרי והשני פותח בניסן. ניסן מייצג בין השאר גם את הגאולה הגשמית, את יציאת מצרים מעבדות לחרות. בטרם נקבל את התורה, מצווה אותנו הקב"ה לעבור תהליך של תיקון רוחני, כדי לחזק מהנפש את רישומי העבדות והגלות וכדי להיטהר מטומאות מצרים. הקב"ה מצווה "וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמִּתְחַלְתֵּי הַשָּׁבָת... שִׁבְעָה

